

Korkeakoulujen ruotsin opinnoista

Svenska kulturfondenin rahoittamassa DigiLust-hankkeessa on keskeisenä tavoitteena koulurajat ylittävä yhteistyö lukion ja korkeakoulujen ruotsin opettajien välillä ja opettajien digipedagogisen osaamisen kehittäminen yhteistyössä kollegoiden kanssa. Hankkeen aikana on tullut esille, että lukion ruotsin opettajat toivovat lisää tietoa korkeakoulujen ruotsin opinnoista. Järjestimme aiheesta paneelikeskustelun tammikuussa 2021. (Ks. tark. <https://blogs.tuni.fi/digilust/>). Marraskuussa 2020 pidin esityksen korkeakoulujen ruotsin opinnoista SRO:n syysseminaarissa. Tämä artikkeli pohjautuu pääosin tuohon esitykseeni.

Korkeakoulujen ruotsin opintoja ohjaavat asetustekstit

Korkeakouluissa ruotsin opintoja ohjaa lainsäädäntö. Ammattikorkeakouluasetuksen (1129/2014 7 §) mukaan ”opiskelijan tulee ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvissä opinnoissa tai muulla tavalla osoittaa saavuttaneensa sellainen suomen ja ruotsin kielen taito, joka julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) mukaan vaaditaan korkeakoulututkintoa edellyttävään virkaan kaksikielisellä virka-alueella ja joka ammatin harjoittamisen ja ammatillisen kehityksen kannalta on tarpeellinen”. Yliopistojen tutkintoja koskevassa asetuksessa (794/2004 6 §) sama asia ilmaistaan seuraavasti: ”Opiskelijan tulee alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon sisältyvissä opinnoissa tai muulla tavalla osoittaa saavuttaneensa suomen ja ruotsin kielen taidon, joka julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) 6 §:n 1 momentin mukaan vaaditaan valtion henkilöstöltä kaksikielisessä viranomaissessa ja joka on tarpeen oman alan kannalta”.

Kummassakin asetuksessa viitataan siis lakiin julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta (424/2003). Lisäksi tärkeä asetus on Valtioneuvoston asetus suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003), jossa kuvataan esimerkiksi yleisten kielitutkintojen rinnastaminen valtionhallinnon kielitutkintoihin ja korkeakoulututkintotodistukseen merkittävä kielitaito.

Mitä nämä laki- ja asetustekstit tarkoittavat käytännössä? Ensinnäkin näistä määrittyy selkeästi, että sekä ammattikorkeakouluja että yliopistoja koskeva ruotsin kielen osaamisvaatimus on kaksiosainen: toisaalta kyse on julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta, toisaalta oman am-

Korkeakoulujen ruotsin opinnot pähkinäkuoressa

1. Jokaiseen korkeakoulututkintoon sisältyy ruotsin kielen taidon osoittaminen.
2. Osaamisen minimivaatimustaso on B1, joka vastaa lukion arvosanaa 8 tai ylioppilastutkinnon keskipitkän ruotsin arvosanaa magna cum laude approbatur.
3. Ammatti- tai alakohtaisuuden vaatimus on tärkeää yleiskielitaidon lisäksi.
4. Suullinen ja kirjallinen kielitaito arvioidaan erikseen.
5. Tutkintotodistukseen tulee merkitä ruotsin kielen suullisesta ja kirjallisesta taidosta.

matin tai alan kannalta tarpeellisesta kielitaidosta. Tätä jälkimmäistä ammatti- tai alakohtaista vaatimusta myös opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tärkeänä. Tämä kävi ilmi esimerkiksi Digijoujou-hankkeen rahoituspäätöksessä. Tämän alakohtaisen vaatimuksen takia myöskään pelkät lukio-opinnot eivät riitä osoittamaan korkeakoulututkintoon vaadittavaa ruotsin kielen taitoa.

Toiseksi näistä laki- ja asetusteksteistä määrittyy ruotsin kielen osaamisen vaatimustaso. Koska korkeakoulututkintojen yhteydessä voidaan osoittaa sellaista kielitaitoa, joka on kuvattu Laissa julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta ja Valtioneuvoston asetuksessa suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa, on korkeakoulututkinnoissa edellytettävä ruotsin kirjallista ja suullista osaamista vähintään taitotasolla B1 Euroop-

palaisen viitekehyksen (2003) mukaan (ks. tark. Elsinen & Juurakko-Paavola 2006). Tämä ulkopuolelta tuleva määrittely osaamisen vaatimustasosta tekee ruotsin opinnoista hyvin poikkeuksellisen opintojakson korkeakouluissa: ainoastaan näiden opintojen osalta vaatimus on yhteinen kummallekin korkeakoulusektorille. Käytännössä tämä osaamisvaatimus tarkoittaa lukion päättötodistuksessa numeroa 8 vastaavaa osaamista (LOPS 2015) tai ylioppilastutkinnon keskipitkän ruotsin kokeessa saatua arvosanaa magna cum laude approbatur. Tämä osaamisen vaatimustaso tulee monelle korkeakouluopiskelijalle yllätyksenä: kaikki eivät ole tiedostaneet, että aikaisemmissa opinnoissa kannattaa todella panostaa ruotsin opintoihin, koska se auttaisi suorittamaan korkeakoulutason ruotsin opinnot. Toisena yllätyksenä tulee usein se, että korkeakouluissa ruotsin kielen taito arvioidaan erikseen suullisen ja kirjallisen taidon osalta Oikeusministeriön antaman kannanoton perusteella. On myös huomionarvoista, että jokaiselle opiskelijalle tulee erikseen merkintä korkeakoulututkintotodistukseen ruotsin kielen suullisesta ja kirjallisesta taidosta asteikolla tyydyttävä taito tai hyvä taito. Mistään muista yksittäisistä opinnoista ei tule tällaista merkintää suoraan tutkintotodistukseen.

Ruotsin opinnoista käytännössä eri korkeakouluissa

Koska korkeakoulujen ruotsin opintoja ohjaa samankaltainen lainsäädäntö, myös käytännössä tietyt asiat toteutuvat hyvin samalla tavalla. Ruotsin opintojen osaamistavoitteet ovat pääosin hyvin yhdenmukaiset osaamisen tason sekä suullisen ja kirjallisen kielitaidon huomioinnin osalta. Lisäksi KORU-hankkeessa työstettiin yhteiset valtakunnalliset arviointikriteerit sekä suullisen että kirjallisen taidon arviointiin. Itse näen myös, että kaikkien korkeakoulujen ruotsin opintoja kuvaavat seuraavat avainsanat: viestinnällisyys, työelämälähtöisyys ja monimediaisuus.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen ruotsin kielen opinnoissa on myös sekä sektorikohtaisia että eri korkeakoulujen välisiä yksittäisiä eroja. Ammattikorkeakouluissa ruotsin opinnoissa on pääosin tiukempi yhteys opiskelijan omaan alaan verrattuna yliopistoihin ja yhteistyö ammattinaisten opettajien kanssa tiiviimpää. Ns. integroitua toteutuksia on toki myös jonkin verran yliopistoissa. Suurin ero ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välillä lienee opiskelijaryhmien osaamistason heterogeenisuudessa: koska ammattikorkeakouluun osa opiskelijoista tulee suorittamaan ammatillisen toisen asteen tutkinnon, heillä on peruskoulun jälkeen mahdollisesti ollut yksi ainoa erittäin lyhyt ruotsin opintojakso, kun taas lukiotaustalla tulevilla on pääosin suoritettuna vähintään viisi ruotsin pakollista lukiokurssia. Korkeakouluissa suoritettavat opintopistemäärät vaihtelevat jopa yhden ja saman korkeakoulun sisällä eri aloilla ja myös opiskeltavat sisällöt painottuvat opintopistemäärän ja alakohdistaisten tarpeiden mukaisesti.

Ruotsin opintojen osaamistavoitteista ja sisällöistä

Korkeakoulujen verkkosivuilta löytyy linkkejä ruotsin opintojaksojen tarkempaan kuvaukseen. Tässä nostan esille yhden esimerkin, joka mielestäni havainnollistaa hyvin ruotsin opintojaksojen osaamistavoitteita ja sisältöjä. Esimerkit ovat Tampereen ammattikorkeakoulusta, jossa ruotsin opinnoissa on eriytetty kirjallisen ja suullisen ruotsin opintojaksot tekniikan alalla. Kirjallisen ja suullisen taidon opetus voi myös sisältyä samalle opintojaksolle.

Svenska för teknikbranschen – skriftlig färdighet (2 op) (TAMK 2021a)

- *Opiskelija osaa kertoa kirjallisesti koulutuksestaan, työkokemuksestaan ja -tehtävistään esim. työnhakutilanteessa.*
- *Opiskelija osaa esitellä kirjallisesti yritysten ja organisaatioiden toimintaa, tuotteita, prosesseja ja palveluita.*
- *Opiskelija selviytyy oman tekniikan alansa kirjallista taitoa vaativista työelämäkontakteista, esim. sähköpostiviesteistä, reklamaatioista ja raportoinnista.*
- *Opiskelija pystyy hakemaan ja jäsentämään oman tekniikan alansa tietoa eri lähteistä ja seuraamaan oman alansa kehitystä ammatillisista lähteistä. Opiskelija ymmärtää ja osaa laatia teknisiä ohjeistuksia omalla alallaan.*

Svenska för teknikbranschen - muntlig färdighet (2 op) (TAMK 2021b)

Suoritettuaan kurssin opiskelija osaa kertoa suullisesti koulutuksestaan, työkokemuksestaan ja -tehtävistään esim. työnhakutilanteessa. Opiskelija osaa esitellä suullisesti yritysten ja organisaatioiden toimintaa, tuotteita, prosesseja ja palveluita sekä keskustella näistä aiheista. Opiskelija selviytyy oman tekniikan alansa työelämäkontakteista, esim. puhelintilanteista ja presentaatioista. Opiskelija osaa antaa suullisesti oman alansa teknisiä ohjeita.

Ruotsin opintojen toteutuksesta ja osaamisen arvioinnista

Opetuksen toteutustavat vaihtelevat korkeakouluittain. Keskeistä kaikissa opinnoissa on opiskelijoiden itsenäisen työskentelyn osuus kontaktiopetuksen lisäksi. Tyypillisesti kontaktiopetuksessa painottuu enemmän suullisen kielitaidon harjoittelu, kun taas kirjallisen kielitaidon harjoittelua tukevat tehtävät tehdään itsenäisen työskentelyn osuudessa.

Opintojen lopuksi järjestetään useimmiten erikseen suullista ja kirjallista taitoa testaavat kokeet. Suullista osaamista voidaan arvioida esim. henkilökohtaisella haastattelulla, paritilanteena tai ryhmätilanteena. Arviointi voi perustua myös opintojakson aikana toteutettuun jatkuvaan arviointiin, suulliseen esitykseen tai videoon muutamia esimerkkejä mainitakseni. Kirjallista taitoa arvioidaan yleensä erilaisilla kirjoitustehtävillä, joiden määrä ja pituus voi vaihdella. Tyypillisiä tehtäviä ovat erilaiset työelämässä tarvittavat lyhyet tekstit kuten sähköpostiviestit tai oman alan yritysten, tuotteiden, prosessien tai palveluiden esittelyt.

Ruotsin opetuksen kehittämisestä ja yhteistyöstä jatkossa

Korkeakouluissa on viime vuosina ollut useita ruotsin opetuksen kehittämishankkeita. Laajin niistä oli opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama vuosina 2017–2020 toteutettu Digijoujou-hanke, jonka laajat oppimateriaalituotokset ovat vapaasti kaikkien käytössä (ks. <https://digijoujou.aalto.fi/projects/>).

Jatkossa varmasti yhteistyö korkeakoulujen ja lukion ruotsin opettajien välillä painottuu lakisääteisen yhteistyövelvoitteen myötä. DigiLust-hankkeessa on saatu erinomaista palautetta koulurajat ylittävästä yhteistyöstä. Hankkeen järjestämän paneelikeskustelun yhteydessä tuli esille muutamia uusia ideoita yhteistyön edistämiseksi. Nyt vain ideoimaan lisää uusia mahdollisia yhteistyömuotoja esimerkiksi paikallisesti ja toteuttamaan käytännön yhteistyötä pienin askelin esim. järjestämällä tutustumiskäyntejä niin opettajien kesken kuin lukio-opiskelijoille korkeakouluihin. ■